

Monika Michalska

Legitymacja do wniesienia kasacji w postępowaniu cywilnym

Palestra 48/5-6(545-546), 39-47

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LEGITYMACJA DO WNIESIENIA KASACJI W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Wniesienie kasacji wywołuje doniosłe skutki procesowe. Po pierwsze zapobiega uprawomocnieniu się zaskarżonego orzeczenia, które bez względu na to, czy zachodzą podstawy do wniesienia kasacji nie może stać się prawomocne przed ostatecznym jej rozstrzygnięciem. Drugi skutek polega na wdrożeniu odpowiedniego postępowania w sądzie drugiej instancji, które ma na celu ocenę dopuszczalności kasacji z punktu widzenia przepisów kodeksu postępowania cywilnego¹.

Dopuszczalność jest cechą czynności procesowej, w braku której dana czynność nie może wywołać właściwych, przewidzianych dla niej przez prawo procesowe skutków procesowych². Przez dopuszczalność kasacji należy rozumieć jej dopuszczalność zarówno pod względem przedmiotowym, tzn. od jakich orzeczeń przysługuje, jak i pod względem podmiotowym, tzn. jakim podmiotom przysługuje³.

Problem dopuszczalności środków odwoławczych jest instytucją mającą ogromne znaczenie dla nauki procesu cywilnego, ale jednocześnie instytucją bardzo złożoną. Dopuszczalność środków odwoławczych w postępowaniu cywilnym zależy od określonych przesłanek. Przesłanki dopuszczalności środków odwoławczych są to okoliczności, od których łącznego istnienia uzależniona jest skuteczność wniesionego środka, polegająca na przeprowadzeniu postępowania odwoławczego w celu jego rozpoznania.

W świetle wyrażonych w literaturze poglądów należy przyjąć, że dopuszczalność wniesienia kasacji zależy od spełnienia ogólnych warunków dopuszczalności właściwych dla wszystkich środków zaskarżenia. Do ogólnych warunków dopuszczalności kasacji należą zatem: istnienie zaskarżonego orzeczenia, właściwy dla danego orzeczenia środek zaskarżenia, legitymacja do wniesienia środka, interes w zaskarżeniu orzeczenia, zachowanie terminu do wniesienia środka, zachowanie

---

¹ Por. W. Siedlecki (w:) J. Jodłowski, W. Siedlecki, *Postępowanie cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1958, s. 418–419.

² Por. S. Hanausek, *Orzeczenie sądu rewizyjnego w procesie cywilnym*, Warszawa 1966, s. 193.

³ Por. T. Ereciński, *Apelacja i kasacja w procesie cywilnym (według ustawy z 1 marca 1996 r.)*, Warszawa 1996, s. 102.

przepisanej formy⁴. Ponadto dodatkową przesłankę dopuszczalności kasacji jest zachowanie przymusu adwokacko-radcowskiego.

Przymiot pozwalający podmiotowi na skuteczne wniesienie środka odwoławczego określa się mianem legitymacji do wniesienia tego środka. Pojęcie „legitymacja” jest synonimem pojęcia „uprawnienie”⁵. Legitymacji do wniesienia środka zaskarżenia nie należy utożsamiać z legitymacją procesową. Ta ostatnia oznacza szczególną kwalifikację pozwalającą na występowanie przez dany podmiot w charakterze danej strony w danym procesie cywilnym. Natomiast legitymacja do wniesienia środka odwoławczego jest to uprawnienie danego podmiotu do wniesienia tego środka od orzeczenia sądu niższej instancji⁶. Chodzi przy tym nie o dowolne

⁴ Wykaz został zaczerpnięty z pracy W. Broniewicza, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1999, s. 260. Por. również tenże, *Die Berufung im polnischen Zivilprozess* (w:) *Festschrift für Hideo Nakamura*, Tokyo 1996, s. 77; tenże, *Nowelizacja prawa postępowania cywilnego z 1 marca 1996 r.*, KPP 1997, nr 2, s. 201; tenże, *Dopuszczalność środków odwoławczych...*, s. 19; L. Rosenberg, K.H. Schwab, *Zivilprozessrecht*, München 1969, s. 706. W literaturze przedmiotu istnieją również inne ujęcia przesłanek dopuszczalności środków zaskarżenia. Por.: J. Krajewski, *Nadzór judykacyjny nad prawomocnymi orzeczeniami w polskim procesie cywilnym*, Toruń 1963, s. 145; W. Siedlecki (w:) *System prawa procesowego...*, t. III, s. 47 i n.; tenże, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 1987, s. 339–341; B. Bładowski, *Zażalenie w postępowaniu cywilnym*, Zakamycze 1998, s. 32–33; tenże, *Przesłanki dopuszczalności rewizji cywilnej*, Warszawa 1982, s. 12 i n.; T. Ereciński, *Apelacja i kasacja...*, 18–24, 102 i n.; T. Wiśniewski, *Apelacja i kasacja. Nowe środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1996, s. 12–33, 126–153; S. Cieślak, *Zasada formalizmu przy wnoszeniu środków odwoławczych w postępowaniu cywilnym*, PS 2001, nr 4, s. 34 i n. Interesującą systematykę przesłanek dopuszczalności środków zaskarżenia przedstawiła S. Hanausek (*Orzeczenie sądu rewizyjnego...*, s. 188–198). Według autorki dla dopuszczalności wszczęcia postępowania przed sądem wyższej instancji muszą istnieć zarówno przesłanki warunkujące dopuszczalność procesu jako całości oraz przesłanki kontynuacji procesu, tj. okoliczności warunkujące wszczęcie i rozpoznanie sprawy w postępowaniu odwoławczym. W ramach przesłanek kontynuacji procesu S. Hanausek wyróżnia ogólne przesłanki kontynuacji procesu, tj. warunki dopuszczalności wspólne dla wszystkich środków odwoławczych oraz szczególne – warunkujące dopuszczalność środka odwoławczego określonego typu. Do ogólnych warunków dopuszczalności zaskarżenia autorka zalicza: zachowanie wymaganej przez prawo procesowe formy środka odwoławczego, zachowanie terminu do wniesienia środka odwoławczego, dopuszczalność z ustawy danego środka odwoławczego, wniesienie środka odwoławczego przez osobę legitymowaną do zaskarżenia orzeczenia. Wśród ogólnych przesłanek dopuszczalności zaskarżenia autorka dokonuje jeszcze innego rozróżnienia, mianowicie dokonuje podziału na przesłanki, których istnienie jest skutkiem określonego rodzaju i treści zaskarżonego orzeczenia oraz na przesłanki, których istnienie jest wynikiem określonego procesowego zachowania się strony.

⁵ Por. W. Broniewicz, *Legitymacja procesowa*, Łódź 1963, s. 5 i n.; tenże, *Pojęcie legitymacji procesowej* (w:) *Studia z procesu cywilnego*, Katowice 1986, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego nr 729, s. 82; B. Bładowski, *Przesłanki dopuszczalności rewizji cywilnej*, Warszawa 1982, s. 61; tenże, *Środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym*, Zakamycze 2001, s. 69; I. Kunicki, *Podział sumy uzyskanej w egzekucji*, Sopot 1999, s. 277; tenże, *Środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym*, Zakamycze 2001, s. 69.

⁶ B. Bładowski (*Przesłanki dopuszczalności...*, s. 64, *Środki odwoławcze...*, s. 75) zwraca uwagę, że dla określenia legitymacji do dokonania czynności procesowych używa się również nazwy legitymacji formalnej, ponieważ jej nabycie wiąże się z wystąpieniem danego podmiotu w postępowaniu cywilnym w charakterze strony, niezależnie od tego, czy rzeczywiście posiada on legitymację procesową.

orzeczenie tego sądu lecz o jego konkretną decyzję, która dotyczy ściśle określonych w komparycji orzeczenia podmiotów. Nadto legitymacja procesowa stanowi przesłankę zasadności powództwa, w razie braku której sąd oddali powództwo (pozytywna przesłanka jurysdykcyjna)⁷. Natomiast legitymacja do wniesienia środka odwoławczego zaliczana jest do przesłanek jego dopuszczalności, a jej brak przesądza o niedopuszczalności zaskarżenia i w konsekwencji prowadzi do odrzucenia środka odwoławczego. Nie powinno tym samym dojść w ogóle do rozpoznania zasadności złożonej skargi odwoławczej.

Legitymacja do wniesienia środka odwoławczego nie ogranicza się do samego uprawnienia jego wniesienia, ale obejmuje również uprawnienie do określenia zakresu zaskarżenia, a tym samym zakresu kontroli jaką ma przeprowadzić sąd odwoławczy⁸. Legitymację do zaskarżenia orzeczenia określa się zawsze na podstawie przepisów prawa procesowego, przy czym zakres podmiotów legitymowanych do zaskarżenia orzeczenia należy oznaczać nie tylko na podstawie wykładni przepisów normujących dany środek zaskarżenia, ale także na podstawie całości przepisów kodeksu postępowania cywilnego⁹.

Zakres legitymacji do zaskarzania orzeczeń sądowych w postępowaniu cywilnym nie jest jednakowy dla wszystkich podmiotów biorących udział w tym postępowaniu. W procesie cywilnym najszerszą legitymację mają z natury rzeczy strony procesowe¹⁰. Stroną procesową jest osoba, która we własnym imieniu dochodzi swego roszczenia lub broni się przed dochodzonym cudzym roszczeniem¹¹. Przepis art. 392 k.p.c. w obecnym brzmieniu¹² nie przewiduje *expressis verbis* możliwości wniesienia kasacji przez stronę. Podobnie przepis art. 367 k.p.c. nie wskazuje wyraźnie, że to strona jest legitymowana do złożenia apelacji. Jednak uprawnienie stron procesowych do złożenia środka odwoławczego jest bezsporne i wynika z ogólnych zasad procesu cywilnego. To one są gospodarzami sporu i decydują w dużej mierze o przebiegu procesu cywilnego. Legitymację do zaskarzania orzeczenia strona ma zawsze i to niezależnie od tego czy przysługuje jej legitymacja procesowa. Zilustrować to można prostym przykładem. Właściciel zajętej nieruchomości, któremu nie pozostawiono jej zarządu, wytoczył proces w sprawie wynikającej

⁷ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne...*, s. 231.

⁸ W. Siedlecki (w:) *System...*, s. 56.

⁹ W. Siedlecki (w:) *System...*, s. 51, I. Kunicki, *Podział sumy...*, s. 277, uchwała SN z 22 kwietnia 1991, III CZP 34/91, OSNC 1992, nr 2, poz. 24, wyrok SN z 24 czerwca 1998, I PKN 169/98, OSNAP 1999, nr 13, poz. 423.

¹⁰ M. Waligórski, *Proces cywilny...*, s. 641, W. Siedlecki (w:) *System...*, s. 52. Strony nie są jednak uprawnione do zaskarzania postanowień, które dotyczą, np. biegłych, świadków i innych uczestników postępowania (art. 394 § 1 pkt 5 k.p.c.).

¹¹ Por. M. Waligórski, *Proces cywilny...*, s. 125, W. Siedlecki (w:) J. Jodłowski, W. Siedlecki, *Postępowanie cywilne...*, s. 257.

¹² Przepis art. 392 k.p.c. został zmieniony nowelą z 24 maja 2000 r. (Dz.U. 2000, Nr 48, poz. 554). Poprzednio stanowił, że kasację może wnieść strona.

z zarządu tą nieruchomością. Sąd oddalił powództwo, ponieważ stwierdził po stronie właściciela zajętej nieruchomości brak legitymacji procesowej (art. 935 § 1 zd. 3 k.p.c.). Powód zatem nie posiada legitymacji procesowej, jednak poza sporem jest, że może on zaskarżyć wyrok sądu, a tym samym posiada legitymację do zaskarżenia orzeczenia.

Legitymację do wniesienia kasacji posiadają obie strony procesowe, czyli zarówno powód jak i pozwany. Uprawnienie ich ma charakter samodzielny w tym sensie, iż do złożenia skargi kasacyjnej legitymowana jest każda ze stron procesowych niezależnie od tego czy strona przeciwna skorzysta z tego uprawnienia. Kodeks postępowania cywilnego nie uzależnia również możliwości złożenia kasacji przez stronę od spełnienia szczególnych wymagań. W szczególności w zasadzie nie jest konieczne aby strona, która składa skargę kasacyjną zaskarżyła również wcześniej orzeczenie sądu pierwszej instancji apelacją¹³. Wystarczy, jeżeli orzeczenie to było zaskarżone przez stronę przeciwną. Zasada ta ulega pewnej modyfikacji w stosunku do podmiotów powiązanych węzłem współuczestnictwa materialnego zwykłego wynikającego z tożsamości podstawy praw lub obowiązków oraz współuczestników formalnych. W wypadku bowiem, jeżeli współuczestnik taki nie zaskarżył apelacją orzeczenia sądu pierwszej instancji albo zaskarżenie orzeczenia nie było skierowane również przeciwko niemu, stosowanie do treści art. 363 § 1 k.p.c., następuje w stosunku do niego uprawomocnienie się orzeczenia sądu pierwszej instancji. Zatem wraz z upływem terminu do wniesienia środka odwoławczego współuczestnik taki traci możliwość wniesienia apelacji, a orzeczenie staje się prawomocne. Wnosząc więc w takiej sytuacji skargę kasacyjną kierowałby on ją nie tylko przeciwko orzeczeniu prawomocnemu, ale również przeciwko orzeczeniu sądu pierwszej instancji. Przy współuczestnictwie materialnym zwykłym wynikającym ze wspólności praw lub obowiązków należy mieć na uwadze treść art. 378 § 2 zd. 1 k.p.c., stosownie do treści którego w granicach zaskarżenia sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne. Jak słusznie wskazuje W. Broniewicz przy współuczestnictwie materialnym zwykłym wynikającym ze wspólności praw i obowiązków apelacja wniesiona tylko przez jednego lub kilku takich współuczestników wywołuje zatem skutek suspensywny na podstawie art. 363 § 3 *in fine* k.p.c. oraz skutek dewolutywny o charakterze względnym również wobec pozostałych współuczestników. Skuteczność apelacji wobec tych współuczestników nie jest wynikiem objęcia ich granicami podmiotowymi apelacji. Skuteczność ta jest wynikiem możności wyjścia przez sąd drugiej

¹³ Zagadnienia związane z koniecznością posiadania interesu prawnego w zaskarżeniu patrz rozdział II § 5. W okresie międzywojennym J. Litauer (*Komentarz...*, s. 257) oraz S. Kruszelnicki (*Kodeks postępowania cywilnego...*, s. 327) przyjmowali, że strona która nie zaskarżyła apelacją orzeczenia sądu pierwszej instancji nie może wnieść kasacji od wyroku sądu oddalającego apelację.

instancji poza granice podmiotowe apelacji. Z tego wynika również względna dewolucyjność apelacji wobec współuczestników, którzy jej nie wnieśli. Gdyby bowiem współuczestnicy ci byli objęci podmiotowymi granicami apelacji, sąd drugiej instancji musiałby, a nie jedynie mógł, rozpoznać sprawę również na ich rzecz¹⁴. Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W postanowieniu z 21 października 1997 r., II UZ 80/97¹⁵ Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli jedna z dwu stron pozwanych nie zaskarżyła wyroku sądu pierwszej instancji, zasądzającego świadczenie solidarnie, zaś sąd drugiej instancji zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo w stosunku do pozwanej skarżącej oddalił, to kasacja pozwanej, która wyroku sądu pierwszej instancji nie zaskarżyła podlega odrzuceniu, choćby pozwana ta była powiadomiona o rozprawie apelacyjnej i otrzymała wyrok sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem. W procesie cywilnym podmioty uprawnione lub zobowiązane solidarnie (art. 366, 367 k.c.) łączy węzeł współuczestnictwa materialnego, który wynika ze wspólności praw i obowiązków. W wypadku zatem, gdy tylko jeden lub niektórzy z takich współuczestników materialnych zwykłych zaskarżyli wyrok sądu pierwszej instancji, a sąd drugiej instancji nie skorzystał w stosunku do pozostałych z możliwości przewidzianej w art. 378 § 2 zd. 1 k.p.c., wyrok względem nich staje się prawomocny. Do wywodów Sądu Najwyższego należy dodać jedynie, że art. 378 § 2 zd. 1 k.p.c. nie daje poszczególnym współuczestnikom materialnym zwykłym mającym wspólne prawa lub obowiązki legitymacji do wniesienia apelacji także na rzecz tych współuczestników, którzy nie zaskarżyli orzeczenia sądu pierwszej instancji. Przepis art. 378 § 2 zd. 1 k.p.c. daje co najwyżej skarżącemu współuczestnikowi możliwość zgłoszenia wniosku o rozpoznanie sprawy również i w stosunku do pozostałych współuczestników materialnych zwykłych, którzy zachowali się biernie¹⁶.

Przyjmując założenie, że współuczestnictwo konieczne występuje we wszystkich fazach postępowania (nie odnosi się jedynie do wniesienia pozwu), a więc jest aktualne również, gdy chodzi o legitymację do zaskarżenia orzeczenia, należałoby podzielić pogląd W. Siedleckiego¹⁷, że w wypadku, gdy jeden ze współuczestników koniecznych wniesie skargę kasacyjną, to powstaje taki skutek jak przy współuczestnictwie jednolitym. W konsekwencji wówczas należałoby przyjąć, że orzeczenie sądu drugiej instancji jest zaskarżone również w stosunku do pozostałych współuczestników koniecznych. Przeciwno takiemu rozwiązaniu przemawia jednak argument, że każdy ze współuczestników działa we własnym imieniu (art. 73

¹⁴ W. Broniewicz, *Glosa do wyroku SN z 4 września 1967 r., I PR 245/67*, PiP 1969, nr 4–5, s. 917.

¹⁵ OSNAP 1998, nr 15, poz. 468. Zaznaczyć jednak należy, że w stanie faktycznym, na tle którego zostało wydane powołane postanowienie sąd pierwszej instancji błędnie przyjął, że pozwani są dłużnikami solidarnymi.

¹⁶ Por. W. Broniewicz, *Glosa do wyroku SN z 4 września 1967 r., I PR 245/67*, PiP 1969, nr 4–5, s. 917.

¹⁷ W. Siedlecki (w:) *System...*, s. 52.

§ 1 k.p.c.) pod warunkiem oczywiście, że jednocześnie nie jest to współuczestnictwo jednolite. Z zasady samodzielności działania współuczestnictwo wynika, że środek odwoławczy wniesiony przez jednego współuczestnika niejednolitego nie jest skuteczny wobec pozostałych¹⁸. Wydaje się, że również w ocenie Sądu Najwyższego legitymacja do zaskarżenia orzeczenia przysługuje każdemu ze współuczestników koniecznych oddzielnie¹⁹.

Rozwiązanie zarysowanego problemu wiązałoby się z koniecznością określenia wzajemnego stosunku do siebie współuczestnictwa koniecznego i jednolitego, to jednak przekraczałoby ramy niniejszego opracowania. Należy jednak wskazać, że w literaturze przedmiotu w tym zakresie nie ma zgodności poglądów. Według M. Jędrzejewskiej²⁰ współuczestnictwo konieczne nie zawsze jest współuczestnictwem jednolitym. W. Broniewicz²¹ przyjmuje, że wypadki współuczestnictwa koniecznego w zasadzie pokrywają się z wypadkami współuczestnictwa jednolitego. Istnieją wszakże wypadki współuczestnictwa jednolitego o charakterze dowolnym oraz wypadki współuczestnictwa koniecznego o charakterze zwykłym. Odmienny pogląd prezentuje K. Korzan²², który wskazuje, że współuczestnictwo jednolite nigdy nie występuje samodzielnie, a współuczestnictwo konieczne jest jedną z jego postaci.

Jeżeli zachodzi współuczestnictwo konieczne po stronie przeciwnej niż wnosząca środek odwoławczy, musi on być złożony w stosunku do wszystkich współuczestników koniecznych.

W wypadku współuczestnictwa jednolitego wniesienie kasacji przez jednego ze współuczestników jest skuteczne w stosunku do pozostałych występujących po tej samej stronie procesu (art. 73 § 2 k.p.c.)²³. Skuteczność ta oznacza, że wniesiona kasacja wywołuje zarówno skutek suspensywny jak i dewolutywny w stosunku do wszystkich współuczestników, tzn. orzeczenie sądu drugiej instancji nie uprawomocni się w stosunku do żadnego ze współuczestników jednolitych, a rozpoznanie sprawy przez sąd trzeciej instancji nastąpi na rzecz wszystkich współuczestników jednolitych. Innymi słowy, kasacja jednego lub kilku współuczestników jednolitych obejmuje swoimi granicami podmiotowymi po stronie skarżącej również i tych współuczestników, którzy sami kasacji nie wnieśli. Oznacza to, że poszczególny współuczestnik jest legitymowany do wniesienia kasacji obejmującej pozostałych współuczestników jednolitych²⁴.

¹⁸ B. Czech (w): *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz...*, s. 387.

¹⁹ Por. uzasadnienie uchwały SN z 22 kwietnia 1991, III CZP 34/91, OSNCP 1992, nr 2, poz. 24.

²⁰ M. Jędrzejewska, *Współuczestnictwo procesowe (Istota – zakres – rodzaje)*, Warszawa 1975, s. 202.

²¹ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne...*, s. 151.

²² K. Korzan, *Głosa do wyroku SN z 4 października 1984, II CR 314/84*, OSP 1986, nr 1, poz. 4. Por. W. Miszewski, *Spółuczestnictwo w postępowaniu spornym*, PPC 1933, s. 257 i n. i nr 10, s. 289.

²³ Por. M. Jędrzejewska, *Skutki zmiany orzeczenia w stosunku do jednego ze współpozwaných*, „Pałestra” 1962, nr 9, s. 51.

²⁴ Por. W. Broniewicz, *Głosa do wyroku SN z 4 września 1967, I PR 245/67*, PiP 1969, nr 4–5, s. 917.

Powyższe wywody pozwalają na sformułowanie następującego wniosku. Stwierdzenie, że strona która nie zaskarżyła apelacją orzeczenia sądu pierwszej instancji nie może wnieść kasacji przeciwko orzeczeniu wydanemu w wyniku rozpoznania apelacji jest zbyt uogólnione. W każdym wypadku współuczestnictwa należy zbadać jaki charakter mają stosunki łączące poszczególne podmioty procesu.

Współuczestnik nie jest legitymowany do wniesienia kasacji przeciwko współuczestnikowi występującemu po tej samej stronie procesowej, choćby rozstrzygnięcie wydane przez sąd odnośnie do tego drugiego współuczestnika oddziaływało na rozstrzygnięcie odnoszące się do niego²⁵. Orzeczenie to bowiem w stosunku do niego korzysta z powagi rzeczy osądzonej²⁶. Przedmiotem licznych wypowiedzi ze strony Sądu Najwyższego była sytuacja procesowa, w której jeden ze współuczestników zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo w stosunku do drugiego ze współuczestników, znajdujących się po tej samej stronie procesowej²⁷. Ostatecznie w wyroku z 24 czerwca 1998 r., I PKN 169/98²⁸ Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że kasacja jednego ze współuczestników formalnych w części dotyczącej oddalenia powództwa wobec współpozwanego jest jednak niedopuszczalna i podlega odrzuceniu (art. 393⁵ oraz art. 393³ § 2 k.p.c.).

Skarżący powinien na zasadach ogólnych posiadać zdolność sądową i zdolność procesową. Osoba wezwana do udziału w sprawie w charakterze pozwanego albo zawiadomiona o toczącej się sprawie, jeżeli zgłosi swój udział w postępowaniu, również posiada legitymację do wniesienia kasacji, ponieważ z chwilą wezwania albo przystąpienia do sprawy uzyskuje status strony²⁹. Należy przy tym podkreślić, że przekształcenia podmiotowe dopuszczalne są jedynie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji (art. 393¹⁹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.).

W doktrynie i orzecznictwie nie kwestionuje się również możliwości wniesienia kasacji przez interwenienta ubocznego³⁰. Jedyne ograniczenie jakie może tu wystąpić wynika z art. 76 k.p.c., stosownie do treści którego interwencję uboczną można zgłosić do zamknięcia rozprawy w sądzie drugiej instancji. Zatem podmiot, który nie zgłosił swojego przystąpienia do sprawy w tym terminie traci możliwość skutecznego wniesienia kasacji, tzn. nie może połączyć swego wstąpienia do sprawy z

²⁵ W. Siedlecki (w:) *System...*, s. 53, B. Bładowski, *Środki odwoławcze...*, s. 72, wyrok SN z 4 września 1967, I PR 245/67, OSNCP 1968, nr 4, poz. 70 z glosą W. Broniewicza, PiP 1969, nr 4–5, s. 915.

²⁶ Z. Resich, *Res iudicata*, Warszawa 1978, s. 79.

²⁷ Por. wyrok SN z 5 listopada 1966, II CR 387/66, OSNCP 1967, nr 7–8, poz. 133, uchwała składu siedmiu sędziów SN z 12 czerwca 1967, III CZP 25/67, OSNCP 1968, nr 4, poz. 57, z glosą W. Siedleckiego PiP 1969, nr 2, s. 414 i n. oraz glosą K. Piaseckiego NP 1969, nr 1, s. 151, wyrok SN z 4 września 1967, I PR 245/67, OSNCP 1968, nr 4, poz. 70, uchwała SN z 14 listopada 1991, III CZP 112/91, OSP 1992, nr 7, poz. 169, uchwała SN z 22 kwietnia 1991, III CZP 34/91, OSNCP 1992, nr 2, poz. 24.

²⁸ OSNAP 1999, nr 13, poz. 423.

²⁹ W. Siedlecki (w:) *System...*, s. 53.

³⁰ Por. B. Bładowski, *Przesłanki dopuszczalności...*, s. 73, tenże, *Środki odwoławcze...*, s. 70.

wniesieniem tego środka odwoławczego. Jest to konsekwencją zasady wyrażonej w art. 79 k.p.c., zgodnie z którą interwenient uboczny jest uprawniony do wszelkich czynności dopuszczalnych według stanu sprawy, jeżeli nie pozostają one w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił. W judykaturze w sposób jednoznaczny została rozstrzygnięta kwestia, że interwenient uboczny może dokonać czynności, której sama strona nie dokonuje, ponieważ jej bierne zachowanie nie oznacza, aby czynność procesowa interwenienta ubocznego pozostawała w sprzeczności z czynnością strony. Zaniechanie wniesienia kasacji przez stronę nie stanowi żadnej czynności procesowej, a więc nie może wchodzić w ogóle w grę rozważanie takiej sprzeczności³¹. Powyższe uwagi nie dotyczą interwenienta ubocznego samoistnego, który zajmuje samodzielną pozycję w procesie cywilnym.

Jeżeli w stosunku do interwenienta została wniesiona opozycja i została uwzględniona przez sąd, wówczas traci on możliwość występowania w procesie. Kasacja takiego podmiotu będzie podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna z uwagi na brak legitymacji do jej wniesienia. Zupełnie inaczej należy oceniać sytuację, gdy interwenient uboczny nie spotkał się z opozycją, lub gdy opozycja została prawomocnie oddalona. Wówczas interwenient uboczny powinien być traktowany na równi ze stroną. A zatem może złożyć kasację od orzeczenia niekorzystnego dla strony, do której przystąpił³². Na zasadach ogólnych interwenient uboczny powinien posiadać zdolność sądową i procesową³³.

Interwenient główny jest legitymowany do wniesienia kasacji od orzeczenia sądu drugiej instancji zapadłego w procesie interwencyjnym³⁴. Uprawnienie to jest konsekwencją rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, według którego interwencja główna stanowi rodzaj powództwa, a interwenient główny jest powodem w procesie interwencyjnym, czyli stroną procesową. Nie będzie on natomiast mógł zaskarżyć kasacją orzeczenia, które zapadnie w procesie głównym³⁵, ponieważ nie bierze on w nim udziału w żadnej formie. Jedyne związki obu postępowań przejawia się w tym, że dotyczą one tego samego prawa lub roszczenia (art. 75 k.p.c.).

Legitymację do wniesienia kasacji, obok wyżej wskazanych podmiotów, posiada również prokurator. Podstawa prawna jego uprawnienia znajduje się w art. 7 i 60 § 1 k.p.c. Obecnie wśród przepisów regulujących postępowanie kasacyjne nie ma żadnych ograniczeń dotyczących możliwości zaskarżenia orzeczenia sądu drugiej

³¹ Por. wyrok SN z 7 września 1964, II CR 214/64, OSN 1965, nr 10, poz. 165, wyrok SN z 7 sierpnia 1967, I CR 86/67, PUG 1968, nr 5, s. 168.

³² Por. postanowienie SN z 22 sierpnia 1997, III CZ 36/97, OSNC 1998, nr 1, poz. 17.

³³ Por. M. Kornhauser, *Czy interwenient uboczny powinien posiadać zdolność procesową – rozpatrzone przez komitet redakcyjny odpowiedzi na pytania prawne*, PPC 1934, nr 21–22, s. 689–690.

³⁴ Por. W. Siedlecki (w:) *System...*, 54.

³⁵ *Ibidem*, s. 54.

instancji przez prokuratora³⁶. Prokurator może połączyć swoje wstąpienie do sprawy z wniesieniem kasacji, czyli zainicjować postępowanie kasacyjne, może również wstąpić do już toczącego się postępowania przed Sądem Najwyższym.

Na tych samych zasadach co prokurator kasację może wnieść Powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów (art. 63⁴ k.p.c.), organizacje społeczne (art. 62 k.p.c.), Rzecznik Praw Obywatelskich (art. 14 pkt 4 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich³⁷), inspektor pracy (art. 63¹, 63² k.p.c.), Przewodniczący Komisji Papierów Wartościowych i Giełd (art. 17 ust. 1 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi³⁸ oraz art. 134 ustawy z 28 sierpnia 1997 r. o funduszach inwestycyjnych³⁹), Prezes Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi (art. 207 ustawy z 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych⁴⁰).

Podsumowując, legitymację do wniesienia kasacji mają podmioty będące uczestnikami postępowania, którym doręcza się podlegające zaskarżeniu kasacją orzeczenie z uzasadnieniem sądu drugiej instancji⁴¹.

---

³⁶ Poprzednio art. 392 § 2 k.p.c. przewidywał, że prokurator może wnieść kasację w sprawie, w której uczestniczył w postępowaniu apelacyjnym. Szeroko problematykę udziału prokuratora w postępowaniu kasacyjnym na gruncie uregulowania sprzed nowelizacji z 24 maja 2000 omawiał W. Broniewicz, *Prokurator w cywilnym postępowaniu kasacyjnym*, Prok. i Pr. 1997, nr 9, s. 14 i n.

³⁷ Dz.U. z 1991 r., Nr 109, poz. 471. Pewne odmienności występują w zakresie terminu do wniesienia kasacji. Zostały one omówione w rozdziale 1 poświęconym tej problematyce.

³⁸ Dz.U. z 1997 r., Nr 118, poz. 754 ze zm.

³⁹ Dz.U. z 1997 r., Nr 139, poz. 933 ze zm. Przepis art. 134 ustawy stanowi, że w sprawach cywilnych z zakresu tworzenia i działania funduszy inwestycyjnych Przewodniczącemu Komisji przysługują uprawnienia prokuratora wynikające z właściwych przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

⁴⁰ Dz.U. z 1997 r., Nr 139, poz. 934 ze zm. Przepis art. 207 ustawy stanowi, że w sprawach cywilnych z zakresu tworzenia i działania funduszy Prezesowi Urzędu Nadzoru przysługują uprawnienia prokuratora, wynikające z właściwych przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

⁴¹ Por. W. Broniewicz, *Nowelizacja prawa postępowania cywilnego...*, s. 214.